

Skatteutskottets betänkande

1981/82:50

om åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket (prop. 1981/82:143 bil. 1 avsnitt 2.3 och bil. 4)

Propositionen

Regeringen (socialdepartementet) föreslår i proposition 1981/82:143 bilaga 1 avsnitt 2.3 att riksdagen antar vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker,
2. godkänner vad i propositionen anförts om lördagsstängning av systembutikerna.

I propositionen läggs fram förslag om ytterligare insatser mot alkohol- och narkotikamissbruket. Förslagen grundar sig bl. a. på den av regeringens samordningsorgan för alkoholfrågor (SAMO) avlämnade rapporten (Ds S 1981: 25) Om alkoholpolitiken II.

Vikten av begränsningar av alkoholens tillgänglighet betonas. Efter utvärdering av försöket med lördagsstängda systembutiker föreslås nu en permanentning av lördagsstängningen. Det anförts vidare att den fortsatta nyetableringen av systembutiker skall ske med försiktighet. Propositionen innehåller även ett lagförslag som rör återkallelse av tillstånd att servera alkoholdrycker, då ekonomisk misskötsamhet föreligger och tillståndshavaren därmed inte kan anses lämplig att driva rörelse med försäljning av alkoholdrycker.

För att förstärka tullens resurser för narkotikabekämpningen föreslås nya tjänster till tullkriminalsektionerna. Medel föreslås för inköp av ytterligare narkotikahundar till tullen. Särskilda medel föreslås för upprustning av tullverkets tekniska sambandsmedel och tekniska utrustning i övrigt.

De i propositionen redovisade åtgärderna innebär att ytterligare 7,5 milj. kr. tillförs för åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruket. Därav föreslås 2,5 milj. kr. för åtgärder inom handelsdepartementets område. Utöver detta tillförs, genom omDispositioneringar av anslag under elfte huvudtiteln, 500 000 kr. för tullens narkotikabekämpning.

Lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker**

Härigenom föreskrivs att 64, 69 och 70 §§ lagen (1977:293) om handel med drycker skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

64 §

Föranleder sådan försäljning av alkoholdrycker som äger rum med tillstånd enligt denna lag olägenheter i fråga om ordning, nykterhet och trevnad eller iakttages ej bestämmelserna i denna lag eller med stöd därav meddelade föreskrifter, skall tillståndsmyndigheten återkalla tillståndet eller begränsa det till att avse viss eller vissa drycker. Finns anledning antaga att tillfredsställande förhållanden kan åstadkommas utan att så ingripande åtgärd vidtages, får tillståndshavaren i stället meddelas varning eller särskilda föreskrifter.

Första stycket äger motsvarande tillämpning om de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd ej längre föreligger.

Första stycket tillämpas även i fall då tillståndshavaren inte längre kan anses lämplig att bedriva försäljning av alkoholdrycker eller annars de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd ej längre föreligger.

I ärende enligt första eller andra stycket kan godkännande av föreståndare eller ersättare för föreståndare återkallas.

69 §¹

Socialstyrelsen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag.

Det åligger länsstyrelse, socialnämnd och polismyndighet att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna i denna lag.

Polismyndighet och socialnämnd skall underrätta länsstyrelsen om sådant förhållande som är av betydelse för länsstyrelsens tillsyn.

Länsstyrelser, socialnämnder och polismyndigheter skall övervaka efterlevnaden av bestämmelserna i lagen.

Polismyndigheter och socialnämnder skall underrätta länsstyrelsen om förhållanden som är av betydelse för länsstyrelsens tillsyn.

Kronofogdemyndigheter skall underrätta länsstyrelsen när den som har tillstånd att servera alkoholdrycker brister i sina åligganden att erlagga skatter eller socialavgifter. På begäran av länsstyrelsen skall skattemyndigheter och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som länsstyrelsen behöver för tillståndsprovning eller tillsyn enligt denna lag.

¹ Senaste lydelse 1981:20.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

70 §

Bokföring i rörelse som avser försäljning av alkoholdrycker skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver *sådan rörelse* är *därjämte* skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter regeringen eller, efter regeringens bestämmande, socialstyrelsen meddelar.

Bokföring i rörelse som avser försäljning av alkoholdrycker skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver *rörelsen* är *skyldig att på anfordran av tillståndsmyndigheten förete bokföringen i rörelsen. Han är dessutom* skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter regeringen eller, efter regeringens bestämmande, socialstyrelsen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

1981/82:2191 av Anita Modin m. fl. (s)

I motionen hemställs att riksdagen hos regeringen begär att berörda fackliga organisationer jämställs med de föreslagna uppgiftslämnande myndigheterna vid uppgiftslämnandet om misskötsamhet som underlag vid bedömning om tillståndsgivning.

1981/82:2207 av Joakim Ollén m. fl. (m)

I motionen hemställs bl. a.

1. att riksdagen beslutar avslå vad i propositionen anförts om lördagsstängning av systembutiker,

2. att riksdagen beträffande etablering av systembutiker --- gör ett uttalande av den innebörd som angetts i motionen.

1981/82:2208 av Knut Wachtmeister m. fl. (m)

I motionen hemställs att riksdagen beslutar

1. att avslå regeringens proposition 1981/82:143 när det gäller permanent lördagsstängning av systembutikerna,

2. att därest yrkandet under 1 inte vinner bifall lördagsstängning av systembutikerna skall ske under en försöksperiod av ett år,

3. att avslå regeringens proposition när det gäller förslaget till lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker.

1981/82:2217 av Märten Werner (m)

I motionen hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att tullverket bör ges direkt tillgång till allmänna spaningsregistret (ASP) i enlighet med vad i motionen anförts.

1981/82:2230 av Sven Gösta Signell (s)

I motionen hemställs

1. att riksdagen beslutar hemställa hos regeringen om initiativ till åtgärder för att motverka den ökade spritlangningen och hembränningen,

2. att förmå systembolaget att ställa medel till förfogande åt socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor, så att de i fortsättningen kan ansvara för konsumentupplysningen om alkoholens risker och skadeverkningar enligt vad som framhållits i motionen.

1981/82:2231 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen hemställs att riksdagen med godkännande av proposition 1981/82:143 i övrigt uttalar att 20 % av alkoholskattemedlen bör fördelas till kommuner och landsting för insatser på det drogpolitiska området och hemställer hos regeringen om förslag härom.

1981/82:2240 av Anita Bråkenhielm m. fl. (m)

I motionen hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om metoder och medel för en uppföljning av de alkoholpolitiska effekterna av lördagsstängning av systembutikerna.

1981/82:2243 av Elver Jonsson (fp) och Kerstin Sandborg (fp)

I motionen hemställs

1. att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om målet för alkoholpolitiken,

2. att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning av frågan om avstängning från inköp hos Systembolaget i enlighet med vad som anförts i motionen.

1981/82:2244 av Torkel Lindahl (fp)

I motionen hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om kvällsöppet på systembutikerna.

1981/82:2245 av Blenda Littmarck (m) och Siri Häggmark (m)

I motionen hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av ytterligare narkotikahundar i syfte att förstärka tullens narkotikabekämpning.

1981/82:2246 av Olof Palme m. fl. (s)

I motionen hemställs att riksdagen beslutar att

1. till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1982/83 anvisa ett i förhållande till proposition 1981/82:143 med 3 200 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 642 427 000 kr.,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dataterminaler för tullverket.

1981/82:2247 yrkandena 4–7 av Esse Petersson (fp)

I motionen hemställs

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en datorbaserad inköpsregistrering med ett personligt inköpskortsystem i enlighet med motionen,

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring så att alla alkoholdrycker i fortsättningen skall beskattas vid införsel i Sverige,

6. att riksdagen beslutar att all statlig representation skall vara alkoholfri samt rekommendera landsting och kommuner detsamma,

7. att riksdagen beslutar att avdragsrätten för alkoholdrycker i representationskostnaderna i sin helhet avskaffas.

De övriga motionerna som väckts med anledning av propositionen men som avser beskattningsfrågor behandlar utskottet i betänkande 1981/82:52.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden

1981/82:498 av Thure Jadestig (s) och Yngve Nyquist (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om att återkommande studier över alkoholkonsumtionens fördelning och utveckling genomförs och redovisas för riksdagen.

1981/82:705 av Elver Jonsson (fp) och Hans Lindblad (fp)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheterna att underlätta tullverkets arbete när det gäller insatserna mot narkotikasmugglingen.

1981/82:712 av Knut Wachtmeister m.fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av mellanölsförbudet.

1981/82:713 av Åke Wictorsson (s) och Margareta Palmqvist (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att 40 § i lagen om handel med drycker ändras så att tillståndsplikten upphör och att i stället införs en anmälningsplikt till kommunens sociala centralnämnd,

2. att riksdagen beslutar att 37 § i lagen om handel med drycker ändras så att skyldighet att ha tillstånd till tillfällig servering för slutna sällskap slopas,

3. att riksdagen beslutar att 34 § i lagen om handel med drycker ändras så att skyldigheten att ha tillstånd för servering av öl klass II i personalmatsalar och liknande slopas,

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att försäljningsredovisning av spritdrycker, vin och starköl ombesörjs av socialstyrelsen i stället för länsstyrelserna,

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om slopande av statistik över gjorda tjänstebesök.

1981/82:870 av Lennart Brunander (c) och Maj Pehrsson (c)

I motionen hemställs – med hänvisning till motion 1981/82:869 – att riksdagen ansluter sig till vad som i motionen anförts om lördagsstängning av Systembolaget.

1981/82:911 av Marianne Karlsson (c)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om registrering vid inköp av alkoholhaltiga drycker.

1981/82:1190 av Hans Lindblad m.fl. (fp, m, c)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar om lördagsstängning av systembutikerna.

1981/82:1210 av Mårten Werner (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning gällande tullverkets behov av ytterligare resurser för sin verksamhet,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer att södra tullregionen tilldelas två hundekipage placerade i Malmö resp. Helsingborg.

1981/82:1214 av Erik Wårnberg m.fl.(s)

I motionen yrkas att riksdagen antar ett där angivet förslag till lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdeskatt innebärande att avdragsrätten för mervärdeskatt på spritdrycker och vin vid representation slopas.

1981/82:1594 av Kerstin Sandborg m.fl. (fp)

I motionen yrkas – med hänvisning till motion 1981/82:1593 – att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts angående Systembolagets arbetsuppgifter och medansvar för samhällets alkoholupplysning och marknadsföringen av alkoholfria drycker.

1981/82:1671 av Torsten Bengtson (c) och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att lagstiftningen rörande brott mot hembränning och renaturering av teknisk sprit ses över med syfte att skärpa brottspåföljden,
2. att riksdagen hos regeringen begär att därvid också ägnas motsvarande uppmärksamhet åt den illegala försäljningen av främst renaturerad teknisk sprit.

1981/82:1674 yrkande 1 av Jan Bergqvist (s) och Lennart Pettersson (s)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar avskaffa rätten att vid representation dra av mervärdeskatten för vin och sprit.

1981/82:1682 av Wiggo Komstedt (m) och Bo Lundgren (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att under anslaget G 1. *Tullverket: Förvaltningskostnader* i bil. 14 till proposition 1981/82:100 medel omfördelas i erforderlig omfattning för möjliggörande av anskaffning och träning av hundar samt utbildning av hundförare, syftande till en effektivare kontroll över olaglig införsel i landet av narkotika.

1981/82:2013 yrkande 4 av Olof Palme m.fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrade regler för serveringstillstånd i enlighet med vad som anförts i motionen 1981/82:2012. Yrkandet innebär vidgade kommunala befogenheter att ingripa mot restauratörer vid ekonomisk misskötsamhet.

Yttrande från annat utskott

Socialutskottet har yttrat sig över motion 1981/82: 2243, yrkande 1, om målsättningen för alkoholpolitiken. Yttrandet, SoU 1981/82:1 y, fogas som bilaga till betänkandet.

Utskottet

Inledning

Utskottet behandlar i detta betänkande de delar av socialdepartementets bilaga till propositionen som berör tillverknings- och försäljningslagstiftningen på alkoholområdet liksom till utskottet hänvisade motioner i sådana frågor. Frågor rörande dryckesbeskattningen behandlar utskottet i sitt betänkande SkU 1981/82:52. Vidare behandlar utskottet de i handelsdepartementets bilaga redovisade frågorna om tullens narkotikabekämpning och den skattefria alkoholen i utlandstrafiken.

Målsättningen för alkoholpolitiken

Frågan om målsättningen för alkoholpolitiken tas upp i motion 2243 yrkande 1 av Elver Jonsson och Kerstin Sandborg (båda fp).

Yrskandet går ut på att riksdagen skall fastställa att målsättningen bör vara att minska totalkonsumtionen med en tredjedel under ett årtionde.

Utskottet vill i denna fråga först konstatera att den första förutsättningen för att det skall framstå som meningsfullt att formulera en målsättning för alkoholpolitiken är att en mycket bred opinion kan väntas ställa sig bakom en sådan formulering. Om endast en knapp majoritet eller en minoritet står bakom ett krav av denna typ föreligger uppenbar risk för att målsättningen mera leder till splittring och diskussion än till ett förverkligande av dess intentioner. Alkoholpolitiska utredningen (APU) hade på sin tid uppenbara svårigheter att finna en gemensam formulering för denna målsättning. Reserver i utredningen som företrädde nykterhetsorganisationerna ville att man i likhet med vad som nu föreslås i motionen skulle ställa upp etappmål för minskning av alkoholkonsumtionen. Minskningen borde emellertid enligt dessa reserver vara väsentligt lägre, nämligen att nedbringa den totala alkoholkonsumtionen med 20 % under 1974 års nivå inom loppet av en tioårsperiod. Utredningens majoritet stannade i stället för att förorda flera olika målsättningar rörande vikten av alkoholfria miljöer, begränsning av tillgången m. m. När skatteutskottet under våren 1976 behandlade målsättningsfrågorna konstaterade utskottet att det förelåg olika uppfattningar men att man kunde enas om värdet av att ett klart mål uppställdes för en flerårig insats syftande till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och till att komma till rätta med alkoholmissbru-

ket. Riksdagen godkände denna målsättning, och i den proposition som följande år förelades riksdagen på grundval av APU:s slutbetänkande anslöt sig den dåvarande socialministern till detta uttalande. Samtidigt konstaterade han att han inte ansåg det möjligt att genomföra en i fråga om tid och mängd bestämd plan för en sänkning av alkoholkonsumtionen. Dessa uttalanden godtogs utan erinran av riksdagen.

Socialutskottet har i sitt yttrande över motionsyrkandet redovisat riksdagens ställningstaganden till olika tidigare förslag om målsättningen för alkoholpolitiken och finner vissa fördelar vara förenade med en tämligen preciserad målsättning för en minskning av alkoholkonsumtionen. Socialutskottet betonar svårigheterna att mäta den verkliga totalkonsumtionen och ifrågasätter om det mot denna bakgrund är meningsfullt att nu uppställa en så preciserad målsättning som motionärerna föreslår. I detta sammanhang efterlyser socialutskottet bättre metoder för studier av totalkonsumtionen. I avsaknad av sådana möjligheter anser socialutskottet att motionsyrkandet inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Skatteutskottet kan till huvudsaklig del ansluta sig till socialutskottets bedömning av frågan. Möjligheterna att med rimlig säkerhet fastställa den verkliga totalkonsumtionen måste betecknas som mycket begränsade, och därigenom blir den föreslagna målsättningen inte meningsfull. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till det här behandlade yrkandet.

Studier över totalkonsumtionen efterlyses också i motion 498 av Thure Jadestig och Yngve Nyquist (båda s). Motionärerna erinrar om de studier över alkoholkonsumtionens fördelning som på sin tid genomfördes av APU och som det inte finns någon motsvarighet till för de senaste tio åren. De vill mot denna bakgrund ha en fortlöpande granskning av alkoholutvecklingen och återkommande studier av den typ som APU utvecklade. Uppgiften bör kunna åläggas socialstyrelsens a-nämnd.

Utskottet vill i denna fråga erinra om att det redan finns en väl utvecklad alkoholstatistik över försäljning, servering och omhändertaganden för onykterhet. Denna statistik har kompletterats med olika alkoholvaneundersökningar m.m. som redovisas av SAMO (Ds S 1981:21). Data om alkoholkonsumtionen och dess skadeverkningar. Däremot har varken APU eller SAMO kunnat ge annat än vaga antydningar om omfattningen av hembränning, smuggling, renaturering, hemtillverkning av vin och öl, legal införsel från grannländer eller svenskars alkoholkonsumtion under resor och utlandsvistelser, omständigheter som måste beaktas vid en bedömning av totalkonsumtionen. Utskottet är under sådana omständigheter inte berett att förorda någon mera permanent konsumtionsvaneundersökning utan anser att a-nämnden och socialstyrelsens alkoholbyrå bör undersöka möjligheterna att komplettera alkoholstatistiken med beräkningar om totalkonsumtionen. Med det anförda anser utskottet motionen besvarad.

Åtgärder mot hembränning

Torsten Bengtson (c) och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp) begär i motion 1671 skärpning av brottspåföljderna för hembränning och renaturering av teknisk sprit. Motionärerna redovisar olika intervju- och enkätundersökningar rörande attityderna till hembränning och olika bedömningar rörande hembrännings omfattning och menar att det är nödvändigt att i ökad grad kriminalisera verksamheten. Utskottet har i och för sig ingenting att erinra mot resonemangen i motionen men såvitt utskottet kan finna måste motionärerna ha förbisett att riksdagen så sent som förra året just på de grunder som motionärerna åberopar beslutade att med verkan fr. o. m. den 1 juli 1981 i stort sett fördubbla påföljderna för hembränning och renaturering av teknisk sprit, innebärande bl. a. en höjning av straffmaximum för sådan verksamhet från 2 till 4 års fängelse. Mot denna bakgrund finner utskottet att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Lördagsstängning av systembutikerna

När riksdagen under våren 1981 beslutade om ett försök med lördagsstängda systembutiker under perioden juni–september 1981 restes åtskilliga invändningar häremot. Försöket har utvärderats av en expertgrupp som funnit det medföra främst positiva effekter. Expertgruppen finner att det främst är de grova missbrukarna som berörts av stängningen. Verkställda opinionsundersökningar visar också att en majoritet av befolkningen stöder en permanent lördagsstängning. Socialministern anser det mot den bakgrunden inte försvarbart att underlåta att utnyttja denna möjlighet att begränsa alkoholskadorna och föreslår att systembolagets butiker skall hållas stängda på lördagarna fr. o. m. juli 1982.

Joakim Ollén m. fl. (m) riktar i motion 2207 kritik mot förslaget i propositionen och underkänner delvis den verkställda utvärderingen av försöket med lördagsstängning. Motionärerna kritiserar vidare den försämrade service som lördagsstängningen innebär och menar att åtgärden kan leda till ökad langning. På delvis samma grunder avvisar Knut Wachtmeister m. fl. (m) i motion 2208 förslaget. Motionärerna yrkar i andra hand på en ny försöksperiod under ett år.

I motion 2240 av Anita Bråkenhielm m. fl. (m) ifrågasätts i viss mån metoderna för utvärderingen av försöket med lördagsstängning. Motionärerna motsätter sig emellertid inte förslaget om fortsatt lördagsstängning men vill ha en uppföljning av de alkoholpolitiska effekterna av en sådan stängning. Inte heller Torkel Lindahl (fp) avvisar i motion 2244 förslaget om lördagsstängning även om han ställer sig tveksam till värdet därav. För att kompensera den minskning av servicen som lördagsstängningen innebär föreslår han att systembutikerna i stället skall ha kvällsöppet någon dag i veckan.

Slutligen skall här också noteras att yrkanden om permanent lördagsstängning lagts fram i två under allmänna motionstiden i år väckta motioner, nämligen motion 870 av Lennart Brunander och Maj Pehrsson (båda c) och 1190 av Hans Lindblad m. fl. (fp, m, c).

Utskottet vill inte övervärdera den alkoholpolitiska betydelsen av lördagsstängda systembutiker. Det förhållandet att man kunnat redovisa vissa positiva effekter under en kort försöksperiod måste inte med nödvändighet innebära att dessa vinster blir bestående om systemet permanentas. Blir resultatet på sikt i stället en väsentlig ökning av langningen, som vissa motionärer befarar, kan självfallet värdet av lördagsstängningen diskuteras. Mot denna bakgrund är det givetvis angeläget att en ny och mera grundlig utvärdering av de alkoholpolitiska verkningarna av lördagsstängningen kommer till stånd när man fått mera bestående erfarenheter av systemet. Det är enligt utskottets mening inte lämpligt att nu fastställa någon ny och längre försöksperiod som skall följas av nya utvärderingar och diskussioner. En avgjort enklare väg är att nu besluta om lördagsstängningen och sedan noga följa upp verkningarna, vilket enligt socialministerns uttalanden också skall ske. Skulle de kommande erfarenheterna ge vid handen att lördagsstängningen på sikt medför fler alkoholpolitiska nackdelar än fördelar kan beslutet ändras med kort varsel.

De fördelar som kunnat redovisas som resultat av försöksverksamheten finner utskottet vara av sådant värde att det skulle framstå som ansvarslöst om man inte fullföljer försöket med en permanent lördagsstängning. Utskottet kan följaktligen inte biträda yrkandena om avslag på propositionen i denna del eller om ytterligare försöksverksamhet. Inte heller finner utskottet skäl att tillstyrka förslaget om kvällsöppethållande av systembutikerna. Yrkandet om utvärdering av den permanenta lördagsstängningen anser utskottet tillgodosett genom vad som ovan anförts medan övriga yrkanden torde vara tillgodosedda genom propositionen, som utskottet alltså tillstyrker i denna del.

Etablering av systembutiker

När skatteutskottet i samband med 1977 års alkoholpolitiska beslut angav vissa riktlinjer för den fortsatta etableringen av systembutiker var målet att varje kommun med en centralort, som uppfyllde vissa krav på kundunderlag och avstånd till närmaste butik, borde – om den så önskade och om inte etableringen kunde antas leda till alkoholpolitiska olägenheter – kunna få en egen systembutik inom rimlig tid. Den utbyggnadstakt som redovisas i propositionen och som innebär att i genomsnitt knappt två nya butiker per år öppnas innebär uppenbarligen en viss utsträckning i tiden av den etableringspolitik som riksdagen på utskottets hemställda beslutade.

När Joakim Ollén (m) i motion 2207 bl. a. framhåller att utgångspunkten

för etableringspolitiken skall vara kravet på god service eller när Sven-Gösta Signell (s) i motion 2230 gör gällande att en tillfredsställande tillgång till försäljningsställen bidrar till att minska langning och hembränning är det yrkanden som låter sig väl förena med den officiella målsättningen. Meningarna kan möjligen vara delade i fråga om takten för butiksnätets utbyggnad. Utskottet kan för sin del ansluta sig till socialministerns uttalanden att etableringen måste genomföras på ett sådant sätt att man i möjligaste mån förhindrar såväl alkoholpolitiska som sociala olägenheter. Detta bör enligt utskottets mening inte hindra att man såvitt möjligt också tar hänsyn till de kommunala önskemålen. Utskottet anser under sådana förutsättningar att yrkande 2 i motion 2207 och yrkande 1 i motion 2230 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet tillstyrker däremot förslaget i propositionen att kommunerna skall höras om butikernas förläggning.

Serveringstillstånd

Det enda förslaget till lagändring i propositionen berör inte i första hand alkoholpolitiken utan närmast den ekonomiska brottsligheten inom restaurangbranschen och innebär i huvudsak ett förtydligande av reglerna för omprövning av tillstånd att servera starkare alkoholdrycker än öl vid ekonomisk misskötsamhet. Samtidigt åläggs kronofogdemyndigheterna att underrätta tillståndsmyndigheten – länsstyrelsen – när den som har serveringstillstånd försummat att betala skatter eller sociala avgifter. Länsstyrelsen skall också kunna inhämta erforderliga uppgifter från skattemyndigheter och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter. Det förutsätts att den nödvändiga informationen mellan myndigheterna i dessa frågor skall kunna lämnas vid sådana samrådsförfaranden som redan nu etablerats i vissa län. Vidare innefattar lagförslaget ett förtydligande när det gäller länsstyrelsens rätt att ta del av en restauratörs bokföring.

Lagrådet som yttrat sig över förslaget har lämnat det utan erinran.

Knut Wachtmeister m. fl. (m) yrkar i motion 2208 (yrkande 3) avslag på lagändringarna. Enligt motionärernas uppfattning är det obilligt att koppla ihop tillståndsåterkallande med oförmåga att fullgöra vissa ekonomiska skyldigheter i de fall det inte föreligger några anmärkningar mot sättet att sköta serveringsverksamheten. Motionärerna befarar att kronofogdemyndighetens rapporteringsskyldighet av många kommer att uppfattas som ett myndighetsövergrepp.

Motionärernas invändningar knyter an till en mångårig diskussion av frågan hur långt länsstyrelserna bör gå vid omprövning av serveringstillstånd på grund av ekonomisk misskötsamhet. Frågan som tidigare också behandlats av näringsutskottet har i och för sig stor principiell räckvidd. Utskottet vill inte bestrida att det kan ligga viss fara i att tillämpa en lagstiftning med ett

rent alkoholpolitiskt syfte för att bekämpa ekonomisk misskötsamhet eller brottslighet enbart på den grunden att anmärkningarna av ekonomisk art skulle kunna medföra risker för alkoholpolitiska olägenheter. Det skulle enligt utskottets mening ha varit av värde om lagrådet funnit anledning att närmare belysa dessa frågeställningar.

Det väsentliga med förslaget är att det ger myndigheterna bättre information när det föreligger risk för sådan ekonomisk misskötsamhet eller brottslighet som kan ändra förutsättningarna för tillståndet. Vid en eventuell omprövning av tillståndet får sedan hänsyn tas till alla faktorer som inverkar på bedömningen, bl. a. i vad mån tillståndsinnehavaren ansträngt sig för att klara upp sina affärer.

Ett annat problem i detta sammanhang är risken för vitt skilda bedömningar vid olika länsstyrelser. Det bör enligt utskottets mening ankomma på socialstyrelsen att skyndsamt lämna anvisningar om den nya lagstiftningens tillämpning. Utskottet anser sig under de angivna förutsättningarna inte böra avvisa lagförslaget men väl förordra viss försiktighet vid dess tillämpning. Med det anförda avstyrker utskottet avslagsyrkandet i motion 2208.

I den socialdemokratiska partimotionen 2013, som tar upp olika frågor rörande ekonomisk brottslighet m. m. inom skatteutskottets ämnesområde, begärs i yrkande 4 ändrade regler för återkallande av serveringstillstånd. Av motiveringen, som återfinns i motion 2012, framgår att motionärerna anser att kommun skall kunna begära återkallande av sådant tillstånd på grund av ekonomisk misskötsamhet, att det kommunala vetot bör gälla i sådana fall och att kommun bör vara remissinstans vid ägarskiften. Yrkandet torde delvis få ses mot bakgrund av vissa tillståndsärenden inom Stockholms kommun, där kommunen velat gå hårdare fram än länsstyrelsen. Motionens syfte torde emellertid i huvudsak överensstämma med intentionerna bakom det föreliggande lagförslaget, och frågan är då närmast vilka metoder som bäst gagnar detta syfte. Enligt utskottets mening är det uppenbart att regeringsförslaget bör ge bättre och snabbare möjligheter att ingripa mot oredliga restauratörer än den kommunala metod som motionärerna förespråkar. Skulle i något fall de kommunala organen ha informationer som länsstyrelserna saknar har de givetvis alla möjligheter att informera länsstyrelserna, och vid missnöje med länsstyrelsens beslut har kommun rätt att få en sådan fråga med förtur överprövad av socialstyrelsen. Motionärernas förslag att utvidga det kommunala vetot till att avse även innehavare av serveringstillstånd strider enligt utskottets mening mot de grundläggande principerna för lagstiftningens konstruktion. En sådan åtgärd skulle också kunna bidra till en betydande rättsosäkerhet, eftersom den kommunala bedömningen kan skifta med de politiska majoritetsväxlingarna. När det slutligen gäller frågan om kommunernas hörande vid ägarskiften vill utskottet erinra om att länsstyrelserna undantagslöst hör kommunerna i de

fall helt nya ägare dyker upp. I vissa fall kan ett sådant hörande framstå som en form av onödig pappersexercis, exempelvis då någon köper en rörelse som han sedan länge haft det faktiska ansvaret för och som han skött utan anmärkning. Utskottet finner således att de syften som motiverat yrkandet 4 i motion 2013 bäst tillgodoses genom att lagförslaget i propositionen antas. Utskottet avstyrker därmed bifall till denna motion.

I motion 2191 av Anita Modin m. fl. (s) begärs en komplettering av den föreslagna lagändringen. Motionärerna anser att länsstyrelserna bör höra de fackliga organisationerna när det gäller ekonomisk misskötsamhet inom restaurangbranschen. Utskottet vill med anledning av detta yrkande erinra om att en länsstyrelse i de här avsedda fallen skall verkställa en så grundlig utredning som möjligt och därvid självfallet är oförhindrad att inhämta yttranden från fackliga organisationer. Dessa kan å andra sidan frivilligt informera länsstyrelsen om alla omständigheter av betydelse. Ett obligatoriskt hörande av arbetstagaridans fackliga företrädare borde normalt medföra att man också skriver in i lagen att arbetsgivaridans företrädare skall höras. Ett sådant system skulle enligt utskottets mening leda till onödiga komplikationer och tidsutdräkt utan att garantera några förbättrade informationer för beslutsfattarna.

Utskottet avstyrker därför bifall också till denna motion och tillstyrker det i propositionen framlagda lagförslaget.

Innan utskottet lämnar villkoren för serveringstillstånd vill utskottet något beröra en fråga som inte behandlas i den egentliga propositionen utan endast i den som bilaga till propositionen fogade lagrådsremissen. I SAMO:s första rapport föreslogs vissa ändringar av serveringsbestämmelserna i lagen om handel med drycker (LHD) för att förhindra servering av starkare alkoholdrycker än öl under de tider då verksamheten på en restaurang ändras från vanlig serveringsrörelse till diskoteksdans utan matsservering med huvudsakligen ungdomlig publik. Förslaget torde ursprungligen ha initierats av socialstyrelsens alkoholbyrå, som funnit det förenat med påtagliga svårigheter att utan lagändring hindra att åtskilliga restauranger startade sådan diskoteksdans med spritservering någon kväll i veckan. Utvecklingen har lett till att de företag som försökt att följa intentionerna bakom lagstiftningen och drivit diskotek med enbart ölservering konkurrerats ut. I lagrådsremissen hänvisas till att förslaget vid remissbehandlingen visat sig vara kontroversiellt. Vidare erinras om att tillståndsgivningen enligt gällande rätt skall grundas på en helhetsbedömning av rörelsen, varvid kravet på mathållning skall beaktas och att tillståndsmyndigheten enligt departementschefsuttalanden i samband med LHD:s tillkomst vid tillsynen borde rikta särskild uppmärksamhet på restauranger med ungdomlig kundkrets. Socialministern finner inte anledning att ta upp förslagen i denna del med hänsyn till de möjligheter till ingripanden som gällande lagstiftning erbjuder.

Utskottet vill för sin del inte bestrida riktigheten av den rent formella

tolkningen av gällande bestämmelser men utskottet har samtidigt erfarit att det på vissa håll varit förenat med betydande svårigheter att komma till rätta med spritserveringen vid diskoteksdans, även om viss sanering kunnat konstateras under senare tid. Riksdagen har i olika sammanhang understrukt värdet av alkoholfria ungdomsmiljöer. Mot den bakgrunden framstår det som närmast stötande om man inte effektivt skulle kunna ingripa mot ett rent kommersiellt utbud av spritdrycker i samband med diskoteksdans. Utskottet förutsätter därför att regeringen utan dröjsmål vidtar åtgärder som leder till att de här påtalade olägenheterna undanröjs. Vad utskottet anfört i denna fråga anser utskottet att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

Vissa frågor om öl m. m.

Knut Wachtmeister m. fl. (m) begär i motion 712 en utvärdering av mellanölsförbudet och menar att förbudet varit verkningslöst om ungdomen i stället gått över till starkare drycker.

Utskottet vill i denna fråga först konstatera att de senaste enkätundersökningarna om ungdomens alkoholvanor visar klara tecken på en sjunkande alkoholkonsumtion och på färre konsumtionstillfällen än tidigare. Huruvida denna utveckling hänger samman med mellanölsförbudet torde vara svårt att bedöma även vid en utvärdering eftersom de tonåringar det nu gäller i mycket ringa omfattning kan ha några erfarenheter av mellanöl. Under sådana förutsättningar finner utskottet inte den begärda utvärderingen meningsfull och avstyrker därför bifall till motionen.

I motion 713 av Åke Victorsson och Margareta Palmqvist (båda s) begärs bl. a. sådana ändringar av LHD att tillståndsvänget för att sälja och servera öl i personalmatsalar slopas. Även tillstånden för servering till slutna sällskap finner motionärerna överflödiga liksom viss statistik över restaurangförsäljningen av alkoholdrycker och den statistik över besök hos restauratörer som företas av länsstyrelsens handläggare av alkoholärenden. Förslagen överensstämmer mycket nära med synpunkterna i en lägesrapport som upprättats av statskontoret beträffande "ADB för rationalisering inom länsstyrelserna". Socialstyrelsen har bestämt avstyrkt dessa förslag med hänvisning bl. a. till den enhetliga tillståndsprovning som riksdagen beslutade om 1977. Om det exempelvis skall vara meningsfullt att, i enlighet med riksdagens beslut uppställa krav på att öl bara skall få säljas i samband med livsmedel, går det inte att slopa ett tillståndsförfarande, som visserligen medför visst arbete för länsstyrelserna men som knappast kan anses betungande för den enskilde. Utskottet som tidigare upprepade gånger avvisat yrkanden om undantag från tillståndsreglerna för personalmatsalarnas ölservering finner att förslagen i motionen väl tillgodoser vissa rationaliseringssträvanden men att de inte är förenliga med alkoholpolitikens målsättning. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 713.

Inköpsregistrering m. m.

Tanken på att återinföra ett ransoneringssystem för de starkare alkoholdryckerna har under senare år förts fram i den alkoholpolitiska debatten, och SAMO fick på grund härav i uppdrag att låta utreda de faktiska förutsättningarna för registrering och ransonering av alkoholinköp, vilket även skett (Ds S 1981:22). SAMO tar i sin slutrapport inte upp frågan huruvida ett registrerings- eller ransoneringssystem bör införas, och socialministern berör inte heller denna fråga i propositionen.

I motion 911 yrkar Marianne Karlsson (c) att registrering av alkoholinköp bör införas och en ransonering genomföras. Esse Petersson (fp) är i motion 2247 (yrkande 4) inne på samma tanke. Han vill införa en databaserad inköpsregistrering med personliga inköpskort och kombinera detta med årliga gratifikationer på minst ett par hundra kronor till den som avstår från inköpskort.

Utskottet vill först konstatera att få frågor under årens lopp torde ha varit föremål för så mycket utredande som den om villkoren för att få köpa alkoholdrycker i Sverige.

När alkoholpolitiska utredningen (APU) behandlade frågan i sitt slutbetänkande fann den liksom tidigare 1961 års nykterhetslagskommitté att nackdelarna med en allmän inköpsregistrering var större än fördelarna och avstyrkte därför ett införande av ett sådant system. Utan att gå in på alla de synpunkter som kan åberopas såväl mot som för en registrering finner utskottet att flertalet av de invändningar som APU redovisade mot ett registreringssystem kvarstår, även om den faktiska utvecklingen lett till att de system som nu kan tänkas komma till användning erbjuder bättre kontrollmöjligheter än de som tidigare prövades. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till dessa motioner.

En med inköpsregistrering närbesläktad fråga tas upp av Elver Jonsson och Kerstin Sandborg (båda fp), som i motion 2243 yrkande 2 begär återinförande av det tidigare avstängningsinstitutet, dvs. upprättande av spärllistor och legitimationskontroll. Utskottet vill i denna fråga endast erinra om att detta system avskaffades främst med hänsyn till att det visade sig ineffektivt och lätt att kringgå. Då det enligt utskottets mening inte finns anledning tro att spärllistorna skulle göra bättre tjänst i dag än tidigare avstyrker utskottet bifall till detta yrkande.

Representation

När utskottet under våren 1980 föreslog riksdagen att i princip besluta om förbud mot avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för spritdrycker och vin som ingick i företagets representation, tog utskottet inte upp frågan om företagen skulle ha rätt till avdrag för mervärdeskatten på dessa drycker. Till följd härav föreligger avdragsrätt vid mervärdeskatteredovisningen men inte

vid inkomsttaxeringen för spritdrycker och vin vid representation.

Detta förhållande har föranlett Erik Wärnberg m. fl. (s) att i motion 1214 och Jan Bergqvist och Lennart Pettersson (båda s) att i motion 1674 (yrkande 1) begära sådan ändring av mervärdeskattelagen att spritdrycker och vin för representationsändamål undantas från avdragsrätt.

Utskottet vill med anledning härav konstatera att det närmast får betraktas som ett förbiscende att utskottet inte i samband med behandlingen av det under hösten 1980 framlagda förslaget om ändring av inkomstskattereglerna för representation föreslog en motsvarande ändring av mervärdeskattelagen. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet den av motionärerna begärda lagändringen. Med hänsyn till att riksdagen i samband med en till i vår aviserad proposition om ändring av mervärdeskattereglerna kan få anledning att från andra utgångspunkter behandla avdragsreglerna finner utskottet det lämpligt att riksdagen nu i princip beslutar om den i motionerna begärda ändringen men att lagändringen vidtas i samband med behandlingen av den kommande propositionen.

Väsentligt mera långtgående krav i fråga om representationen förs fram av Esse Petersson (fp) i yrkandena 6 och 7 i motion 2247. Han vill att all statlig representation skall vara helt alkoholfri, att detsamma bör gälla kommuner och landsting och att ingen avdragsrätt skall föreligga för alkoholdrycker, dvs. inte heller för öl och starköl. Utskottet finner dessa krav alltför långtgående. Alkohollagstiftningen kan i princip sägas godta öl som måltidsdryck som får tillhandahållas i livsmedelsbutik. Att under sådana förutsättningar rekommendera kommuner och landsting att vid exempelvis jubiléer och liknande representation inte tillhandahålla öl förefaller inte utskottet realistiskt. Utskottet avstyrker således motionen i dessa delar.

Information m. m.

Informationsfrågorna på alkoholområdet faller så till vida utanför utskottets ämnesområde, som utskottet inte har att behandla frågor om anslag för information. Samtidigt föreligger det egendomliga förhållandet att den informations- och propagandaverksamhet som föranleder de ojämförligt största utgifterna hör till utskottets ärenden genom att den bekostas av Systembolaget. Utskottet har tidigare ifrågasatt om inte en samordning av det allmännas informationsinsatser på sikt blir nödvändig, och en av riksrevisionsverket under förra året verkställd utvärdering av sådan information pekar i samma riktning. I två motioner redovisas i viss mån motstridiga uppfattningar om Systembolagets roll i detta sammanhang. Kerstin Sandborg m. fl. (fp) hävdar i motion 1594 att Systembolaget bör delta i samhällets alkoholupplysning med vidgade insatser, medan Sven-Gösta Signell (s) i motion 2230 (yrkande 2) anser att bolaget, i stället för att

driva egna kampanjer, bör ställa motsvarande medel till socialstyrelsens alkoholnämnds förfogande.

Utskottet vill för sin del vidhålla sin tidigare uppfattning att en bättre samordning av informationsinsatserna bör komma till stånd på sikt. Som ett första steg mot en bättre samordning av frågorna borde ett närmare samarbete kunna etableras mellan socialstyrelsen och Systembolaget. Utskottet, som förutsätter att regeringen följer dessa problem med uppmärksamhet, är inte berett att för egen del ta något initiativ i frågan. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till de nu behandlade motionsyrkandena.

Lars Werner m. fl. (vpk) begär i motion 2231 att 20 % av alkoholskatte-medlen skall gå till kommuner och landsting för drogpolitiska insatser, varmed avses såväl information som vård och andra åtgärder för att motverka drogkulturen och bota dess offer. Utskottet vill med anledning härav endast erinra om att riksdagen upprepade gånger avvisat denna form av specialdestination av skattemedel. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen.

Tullens narkotikabekämpning

I handelsdepartementets bilaga till propositionen föreslås en ökning av anslaget till tullverkets förvaltningskostnader med 2,5 milj. kr. för ökade insatser mot narkotikasmugglingen. Den största posten, 1,3 milj. kr., skall bestrida kostnaderna för tolv nya tjänster vid tre tullkriminalsektioner. Vidare begärs medel för tre hundekipage till en sambandstjänst i Köpenhamn och för vissa tekniska sambandsmedel.

Av de motioner som utskottet behandlar i detta sammanhang framgår att förtroendet för narkotikahundarnas förmåga att avslöja narkotikasmuggling är stort. Olof Palme m. fl. (s) begär i motion 2246 bl. a. ytterligare medel för detta ändamål och vill förse tullverket med sammanlagt sex nya hundekipage samt 20 ytterligare tjänster för att effektivera gränskontrollen. Blenda Littmarck och Siri Häggmark (båda m) uttalar sig i motion 2245 för ytterligare utbildning av narkotikahundar. I de under allmänna motionstiden väckta motionerna 1210 av Mårten Werner (m) och 1682 av Wiggo Komstedt och Bo Lundgren (båda m) har tidigare begärts medel för ytterligare hundekipage resp. omfördelning av anslaget till förmån för anskaffande av ytterligare hundar.

Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden konstatera att tullstyrelsen får anses vara en under nästa budgetår särskilt gynnad myndighet genom att det tidigare beslutade anslaget inte innebar de nedskärningar som drabbar statsförvaltningen i övrigt och genom det nu föreslagna tilläggsanslaget. De resursförstärkningar som tullverket nu föreslås få för att kunna prioritera narkotikabekämpningen i erforderlig grad bygger på tullstyrelsens bedömning av hur resursbehovet bäst skall kunna tillgodoses inom den kostnadsram

som regeringen ansett möjlig. Även om narkotikahundarna gör mycket värdefulla insatser i dessa sammanhang finns det enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att besluta om en mera omfattande användning av narkotikahundar än vad den närmast ansvariga myndigheten ansett i första hand erforderlig eller om ytterligare tjänster. Utskottet tillstyrker därför bifall till den i propositionen föreslagna anslagshöjningen och avstyrker motionerna i den mån de inte är tillgodosedda genom propositionen.

I två motioner behandlas en fråga som tagits upp av generaltullstyrelsen i framställningar till regeringen men som ännu inte avgjorts. Tullstyrelsen har begärt att tullen skall få terminalåtkomst till uppgifter i polisens allmänna spaningsregister – ASP – för att effektivare kunna bekämpa narkotikasmugglingen. Sammanlagt sex terminaler på olika tullkriminalsektioner skulle enligt förslaget anslutas till ASP-datorn.

I motionerna 2217 av Märten Werner (m) och 2246 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas att tullen skall få terminalåtkomst i överensstämmelse med tullstyrelsens framställning. Utskottet vill i denna fråga meddela att datainspektionen och rikspolisstyrelsen (RPS) avstyrkt tullstyrelsens framställning med hänvisning bl. a. till sekretesskäl. RPS har framhållit att den eftersträvade effektiveringen bör kunna åstadkommas utan den avsedda terminalåtkomsten genom ett förtroendefullt och intimt samarbete mellan polis- och tullmyndigheter. Utskottet vill för sin del uttala sitt stöd för alla åtgärder som verksamt kan bidra till att skapa bättre förutsättningar för narkotikabekämpningen men anser sig inte böra föregripa regeringens prövning av frågan. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna.

Den skattefria alkoholen i utlandstrafiken

Handelsministern lämnar i propositionen också en redogörelse för SAMO:s ställningstaganden till problemen i samband med den skattefria resandeförseln av alkohol och betonar vikten av att generaltullstyrelsen verkar för ytterligare förbättringar när det gäller efterlevnaden av gällande bestämmelser. Han ansluter sig till SAMO:s bedömning att nya internordiska färjeförbindelser bör förklaras vara korta rutter utan rätt till skattefri försäljning, och detta bör, om det visar sig nödvändigt, kunna gälla även beträffande befintliga linjer.

Vidare erinras om regeringens uttalande i den alkoholpolitiska propositionen våren 1981 att vissa begränsningar i den nu legala införseln inte bör uteslutas och att Nordiska rådet rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna att på ett internationellt plan samfällt verka för sådana begränsningar.

Utskottet finner de sålunda redovisade ståndpunkterna i huvudsak överensstämma med vad utskottet tidigare uttalat om den skattefria resandeförseln i allmänhet och denna införsel i samband med färjetrafiken

i synnerhet. Elver Jonsson och Hans Lindblad (båda fp) har i motion 705 begärt att riksdagen i skrivelse till regeringen skall uttala sig för att vissa färjelinjer förklaras för korta rutter för att därigenom frigöra personal för narkotikabekämpning. Yrkandet kan enligt utskottets mening i huvudsak anses besvarat genom vad handelsministern anfört och bör därför inte föranleda någon åtgärd. Detsamma gäller yrkande 5 i motion 2247 av Esse Petersson (fp) om beskattning av alla alkoholdrycker vid införsel till Sverige.

Hemställan

Utskottet hemställer

Tillverkning och försäljning m.m.

1. *beträffande målsättningen för och uppföljningen av alkoholpolitiken*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:498,
b) motion 1981/82:2243 yrkande 1,
2. *beträffande åtgärder mot hembränning*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1671,
3. *beträffande lördagsstängning av systembutiker*
att riksdagen med bifall till proposition 1981/82:143, motion 1981/82:870 och motion 1981/82:1190 samt med avslag på motionerna 1981/82:2207 yrkande 1, 1981/82:2208 yrkandena 1 och 2, 1981/82:2240 och 1981/82:2244 godkänner vad som anförts i propositionen om lördagsstängning av systembutiker-na,
4. *beträffande etableringen av systembutiker*
att riksdagen avslår
a) motion 1981/82:2207 yrkande 2 såvitt avser denna fråga,
b) motion 1981/82:2230 yrkande 1,
5. *beträffande serveringstillstånd*
a) att riksdagen med avslag på motion 1981/82:2208 yrkande 3 samt med bifall till propositionen i denna del beslutar godkänna de föreslagna reglerna för återkallande av serveringstillstånd vid ekonomisk misskötsamhet,
b) att riksdagen avslår motion 1981/82:2013 yrkande 4,
c) att riksdagen avslår motion 1981/82:2191,
d) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om servering av starkare alkoholdrycker vid viss diskoteksdans,
6. *beträffande vissa frågor om öl m. m.*
att riksdagen avslår

- a) motion 1981/82:712.
- b) motion 1981/82:713.
- 7. *beträffande inköpsregistrering m. m.*
att riksdagen avslår motionerna 1981/82:911, 1981/82:2247 yrkande 4 och motion 1981/82:2243 yrkande 2.
- 8. *beträffande representation*
 - a) att riksdagen med bifall till motionerna 1981/82:1214 och 1981/82:1674 yrkande 1 i princip beslutar att fr. o. m. den 1 juli 1982 slopa rätten till avdrag vid mervärdeskatteredovisningen för spritdrycker och vin vid representation,
 - b) att riksdagen avslår motion 1981/82:2247 yrkandena 6 och 7.
- 9. *beträffande information m. m.*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1981/82:1594,
 - b) motion 1981/82:2230 yrkande 2,
 - c) motion 1981/82:2231,
- 10. *beträffande lagförslaget*
att riksdagen antar det vid propositionen som bilaga 1.4 fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker,

Tullverket m. m.

- 11. *beträffande tullens narkotikabekämpning*
 - a) att riksdagen med avslag på motion 1981/82:2246 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1981/82:1210 och 1981/82:1682 samt med bifall till propositionen i denna del och med ändring av vad riksdagen tidigare beslutat till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1982/83 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 639 227 000 kr.,
 - b) att riksdagen avslår
 - 1. motion 1981/82:2217,
 - 2. motion 1981/82:2245,
 - 3. motion 1981/82:2246 yrkande 2,
- 12. *beträffande den skattefria alkoholen i utlandstrafiken*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1981/82:705,
 - b) motion 1981/82:2247 yrkande 5.

Stockholm den 15 april 1982

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Valter Kristenson (s), Wilhelm Gustafsson (fp), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m), Olle Westberg i Hofors (s), Tage Sundkvist (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c), Bo Forslund (s), Olle Grahn (fp), Egon Jacobsson (s) och Anita Johansson (s).

Reservationer

1. Lördagsstängning av systembutiker (mom. 3)

av Knut Wachtmeister och Bo Lundgren (båda m) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

En permanent lördagsstängning av systembutikerna skulle enligt utskottets mening innebära en påtaglig försämring av Systembolagets service mot kunderna, inte minst glesbygdsboende och sådana förvärvsarbetande som har svårt att göra sina inköp under andra vardagar. För att besluta en så drastisk åtgärd bör man enligt utskottets uppfattning ha några garantier för att det kommer att leda till alkoholpolitiska vinster.

Den expertgrupp som på regeringens uppdrag gjort en utvärdering av försöket med lördagsstängda systembutiker och som i februari 1982 lämnat en preliminär redovisning av sitt arbete anser att det alkoholpolitiska värdet av lördagsstängning är diskutabelt. Bl. a. sägs att tillgängliga data inte ger belägg för att den har haft någon effekt när det gäller alkoholkonsumtion, skadegörelser, besök vid sjukhusens akutmottagningar och vägtrafikolyckor med personskada. Vidare framhålls att langningen av alkoholdrycker är svårämbar. Mot denna bakgrund förefaller de positiva effekterna av permanent lördagsstängning å systembutikerna utskottet alltför osäkra för att uppväga de uppenbara olägenheterna av en sådan åtgärd. Utskottet avstyrker därför bifall till propositionen i denna del och tillstyrker bifall till motion 1981/82:2207 yrkande 1 och 2208 yrkande 1. Eftersom utskottet anser att lördagsstängning av systembutikerna inte bör införas saknas anledning att gå närmare in på de yrkanden i motionerna 2240 och 2244 som gäller åtgärder i samband med en sådan stängning.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *lördagsstängning av systembutiker*

att riksdagen med avslag på proposition 1981/82:143 såvitt avser lördagsstängning av systembutikerna och motionerna 1981/82:870, 1981/82:1190, 1981/82:2240 och 1981/82:2244 samt med bifall till motionerna 1981/82:2207 yrkande 1 och 1981/82:2208 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört om lördagsstängning av systembutikerna.

2. Lördagsstängning av systembutiker (mom. 3)

av Valter Kristenson (s), förste vice talmannen Ingegerd Troedsson (m) och Egon Jacobsson (s) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening ger regeringens expertgrupps utvärdering av den lördagsstängning av systembutikerna som genomfördes under sommaren 1981, vilken redovisas i propositionen, anledning att förmoda att åtgärden gett upphov till vissa alkoholpolitiska vinster under de månader försöket pågick. Det finns sålunda enligt utskottets uppfattning en möjlighet att minskningen under lördagar och söndagar av antalet berusade personer, antalet ingripanden på grund av lägenhetsbråk, antalet misshandelsfall och antalet ordningsstörande handlingar har ett visst samband med lördagsstängningen, ehuru även andra faktorer kan ha spelat in.

Det är inte heller klarlagt om lördagsstängning skulle ge motsvarande positiva effekter också under en längre sammanhängande period. Utskottet finner det också anmärkningsvärt att någon entydig total effekt på försäljningen av alkoholdrycker under perioden inte kunnat iakttas.

Man kan enligt utskottets mening inte heller bortse från de uppenbara risker för ökad langning som är förbundna med en sådan inskränkning av Systembolagets service som lördagsstängningen innebär.

Enkäter synes visa att en majoritet av befolkningen anser att lördagsstängningen kan accepteras om den ger positiva alkoholpolitiska resultat.

Mot denna bakgrund anser utskottet att, för att få ett bättre underlag för en bedömning från alkoholpolitiska och andra synpunkter av lämpligheten av att hålla stängt på systembutikerna under lördagar, en ny och längre försöksperiod bör genomföras, förslagsvis under ett år. Försöksperioden bör underkastas en noggrann utvärdering i syfte att allsidigt belysa effekterna av åtgärden.

dels att utskottet i mom. 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av proposition 1981/82:143 och motionerna 1981/82:870, 1981/82:1190, 1981/82:2207 yrkande 1, 1981/82:2208 yrkande 1 och 2, 1981/82:2240 och 1981/82:2244 godkänner vad utskottet anfört om lördagsstängning av systembutikerna.

3. Serveringstillstånd (mom. 5 och 10)

av Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson och Bo Lundgren (alla m) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "Motionärernas invändningar" och slutar på s. 13 med "motion 2208" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening innebär förslaget i propositionen ett åsidosättande av principen att tillståndshavarens sätt att sköta verksamheten med avseende på ordning, nykterhet och trevnad skall vara utslagsgivande vid en prövning av ett tillstånds fortsatta giltighet. Utskottet finner det principiellt betänkligt att utsätta en isolerad grupp av näringsidkare för hotet att vid en försämring av det ekonomiska resultatet – även om detta tar sig uttryck i försumligheter i fråga om skatteinbetalningarna – återkalla ett tillstånd, som kan utgöra en förutsättning för vederbörandes utkomstmöjligheter. Det kan dessutom förhålla sig så att möjligheterna att betala eventuella skatteskulder är beroende av tillståndets förbestånd.

Tillgrips sådana åtgärder i skatteindrivande syfte och för att motverka ekonomisk misskötsamhet kan det enligt utskottets mening befaras att tillämpningen så småningom utvidgas till att omfatta även andra kategorier av näringsidkare. Nästa steg på vägen kan exempelvis vara att överväga återkallelse av trafiktillståndet för en åkare som ligger efter med skatten. En sådan utveckling vore enligt utskottets mening olycklig. Enligt utskottets uppfattning bör kampen mot den ekonomiska brottsligheten föras med andra medel.

Utskottet finner även att det särskilda yttrandet av budgetdepartementets representant i expertgruppen bör beaktas i detta sammanhang. Denne har bl. a. påpekat att skattemyndigheterna är hårt arbetsbelastade och att de inte kan åläggas nya arbetsuppgifter utan en motsvarande resursförstärkning. Det är enligt denne bl. a. därför helt olämpligt att lägga på dem en arbetsuppgift som har ett alkoholpolitiskt syfte.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att propositionen i denna del bör avslås och att avslagsyrkandet i motion 2208 yrkande 3 bör bifallas.

dels att utskottet i mom. 5 a) och mom. 10 bort hemställa

- a) att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och motion 1981/82:2191 och med bifall till motion 1981/82:2208 yrkande 3 beslutar godkänna vad utskottet anfört angående principerna för återkallande av serveringstillstånd vid ekonomisk misskötsamhet,
10. att riksdagen avslår det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker.

4. Serveringstillstånd (mom. 5)

av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Olle Westberg i Hofors, Hagar Normark, Bo Forslund, Egon Jacobsson och Anita Johansson (alla s) som

dels anför följande:

Till grund för det yrkande som Olof Palme m. fl. (s) framställer i motion 2013 angående handläggningen av serveringstillstånd för restauranger anföras bl. a. att utvecklingen inom restaurangbranschen – framför allt i storstäderna – har gett anledning till oro. I den märkbart hårdnande konkurrensen har de seriöst drivna restaurangerna fått det allt svårare att klara sig. Mindre nogräknade företag har i åtskilliga fall brutit i fråga om inbetalning av källskattemedel, moms, arbetsgivaravgifter etc. I vissa fall är ägarförhållandena oklara med bulvanförhållanden av olika slag, och anknytning till ekonomisk brottslighet är inte ovanlig. Dessa tendenser bör mötas med skärpt kontroll och resoluta ingripanden från samhällets sida för att sanera branschen.

Att vara innehavare av serveringstillstånd är i hög grad en fråga om förtroende från samhällets sida. Enligt vår uppfattning bör det göras helt klart att den som inte uppfyller kravet på ekonomisk skötsamhet inte kan anses vara lämplig att inneha serveringstillstånd.

Det förslag som läggs fram i propositionen innebär i huvudsak endast att länsstyrelsernas möjligheter att vid ekonomisk misskötsamhet ompröva restauratörens tillstånd förbättras i vissa hänseenden. De brister i nuvarande lagstiftning som uppmärksammas i motionen kvarstår däremot fortfarande.

Att kommunerna har vetorätt när det gäller ansökningar om nya serveringstillstånd medför i allmänhet att kommunerna gör en allsidig utredning och att ärendet prövas noga. Kommunerna har däremot inte möjlighet att genom veto förhindra att den som missköter sig fortsätter sin verksamhet eller att verksamheten övergår på annan person. Kommunen är inte ens obligatorisk remissinstans vid ägarskiftet. Enligt vår uppfattning skulle kampen mot den ekonomiska brottsligheten och övriga missförhållanden inom restaurangbranschen underlättas om kommunerna får möjlighet att på ett bättre sätt än hittills fullfölja sitt arbete på detta område. Vi instämmer därför i motionärernas krav på förslag från regeringen om ändrad lagstiftning i dessa hänseenden.

I motion 2191 yrkar Anita Modin m. fl. (s) att riksdagen hos regeringen begär att utredningen i tillståndsärendena skall förbättras genom utnyttjande av kunskaperna på detta område hos de fackliga organisationer som är verksamma inom branschen. Vi instämmer i uppfattningen att dessa organisationer – om de får tillfälle därtill – i allmänhet torde kunna bidra till en korrekt helhetssyn vid tillståndsprövningen. Att bereda dessa organisationer tillfälle att yttra sig i frågan torde inte innebära några olägenheter och fordrar inte heller särskilt stöd i lagen. Vi tillstyrker således även denna motion.

dels ansett att utskottet i mom. 5 b och c) bort hemställa

- b) att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2013 yrkande 4 hos regeringen begär förslag till ändrade regler för serveringstillstånd i enlighet med vad som anförts i motionen,
- c) att riksdagen med bifall till motion 1981/82:2191 hos regeringen begär att berörda fackliga organisationer får tillfälle att yttra sig i ärenden om serveringstillstånd.

5. Vissa frågor om öl m. m. (mom. 6 a))

av Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson och Bo Lundgren (alla m) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "till motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar inledningsvis att mellanölet varit förbjudet sedan den 1 juli 1977. Motivet till förbudet var den ökade ölkonsumtionen bland speciellt ungdomen.

Något år efter förbudet visade en av Sifo utförd undersökning att ca två tredjedelar av de ungdomar som tidigare drack mellanöl övergått till starkare drycker.

Senare enkätundersökningar visar sjunkande alkoholkonsumtion bland ungdomar. Då resultaten av hittills verkställda undersökningar är osäkra och delvis motsägande bör en mera allsidig utvärdering ske, varför utskottet tillstyrker bifall till motionen.

dels att utskottet i mom. 6 a) bort hemställa

- a) att riksdagen med bifall till motion 1981/82:712 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en utvärdering av mellanölsförbudet.

6. Vissa frågor om öl m.m. (mom. 6 b))

av Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson och Bo Lundgren (alla m) som

dels anför följande:

Vi kan i viss utsträckning ansluta oss till utskottets bedömning av tillståndskravet för detaljhandeln samt vissa andra yrkandén i motion 713, men vi kan alltjämt inte finna att det skulle föreligga några hinder från alkoholpolitiska utgångspunkter för att, som motionärerna föreslår i yrkande 3, befria personalmatsalar från skyldigheten att söka tillstånd för ölservering. Sådan servering utan tillstånd har utan olägenheter ägt rum före 1978 så länge som ölförsäljningen varit författningsreglerad och att man skulle skärpa

dessas regler i samband med mellanölets slopande förefaller oss helt omotiverat.

dels anser att utskottet i mom. 6 b) bort hemställa

- b) att riksdagen med bifall till motion 1981/82:713 yrkande 3 och med avslag på övriga yrkanden i motionen antar följande som *reservanternas förslag* betecknade lydelse av 34 § lagen (1977:293) om handel med drycker:

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1977:293) om handel med drycker att 34 § skall ha nedan angivna lydelse.

Servering av ----- på örlogsfartyg.

34 §

- Öl får utan tillstånd serveras*
 1. i personalmatsal,
 2. i kollektivhusmatsal,
 3. vid heminackordering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

7. Tullverkets narkotikabekämpning (mom. 11)

av Erik Wårnberg, Valter Kristenson, Olle Westberg i Hofors, Hagar Normark, Bo Forslund, Egon Jacobsson och Anita Johansson (alla s) som

dels anför följande:

Enligt vår mening är den i propositionen föreslagna anslagshöjningen till tullverket inte tillräcklig för att verket skall kunna göra en effektiv insats mot narkotikasmugglingen. Särskilt i Öresundsregionen behövs betydande förstärkningar av såväl personal som hundekipage. Vi anser därför att utskottet med bifall till motion 2246 av Olof Palme m. fl. (s) bort tillstyrka den där föreslagna anslagsökningen.

Vi anser det vidare angeläget att riksdagen i enlighet med vad som anförts i motionen uttalar ett klart önskemål om att tullverket får begärd tillgång till rikspolisstyrelsens spaningsregister via terminaler. De sekretessynpunkter som åberopats mot en sådan åtgärd bör enligt vår mening tillgodoses på annat sätt eller stå tillbaka för kravet på en effektivare narkotikabekämpning. Regeringen bör därför komma med förslag i 1983 års budgetproposition om sådan terminalutbyggnad som verket begärt.

dels anser att utskottet i mom. 11 a), b) och c) bort hemställa

- a) att riksdagen med anledning av motionerna 1981/82:1210 och 1981/82:1682 och med bifall till motion 1981/82:2246 yrkande 1 och med ändring av vad riksdagen tidigare beslutat till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1982/83 under elfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 642 427 000 kr.,
- b) att riksdagen med anledning av motion 1981/82: 2217 och med bifall till motion 1981/82:2246 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad reservanterna anført om dataterminaler vid tullverket,
- c) att riksdagen avslår motion 1981/82:2245 i den mån den inte är tillgodosedd genom vad som utskottet hemställt i mom. 11 a).

Särskilda yttranden

1. Inköpsregistrering m. m. (mom. 7)

Wilhelm Gustafsson och Olle Grahn (båda fp):

För att kunna skärpa insatserna mot langning och för att kunna åstadkomma effektivare vårdformer är det angeläget att söka utveckla ett effektivt fungerande avstängningsinstitut.

Trots de nackdelar som redovisats för hittills prövade system menar vi att det ändå kan bli nödvändigt att införa någon form av inköpsbegränsning genom exempelvis legitimationskontroll. Inte minst bör den fortsatta utvecklingen inom datatekniken möjliggöra att ett effektivt avstängningsinstitut kan skapas med någon form av spärrlistor och legitimationskontroll. I nuvarande skede är det dock rimligt att först pröva andra vägar för att nå de av samhället uppsatta alkoholpolitiska målen.

2. Representation (mom. 8)

Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson och Bo Lundgren (alla m):

Våren 1980 beslöt riksdagen att förbjuda avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för spritdrycker och vin i samband med företagens representation. Moderata samlingspartiet motsatte sig detta beslut. Alltjämt föreligger emellertid, tydligen genom förbiscende, avdragsrätt för mervärdeskatt på dessa drycker. När utskottet nu föreslår att denna avdragsrätt för momsen skall slopas finner vi att detta är logiskt även om vi alltjämt anser att beslutet våren 1980 var olämpligt.

Socialutskottets yttrande

Bilaga

1981/82:1 y

om målsättningen för alkoholpolitiken

Till skatteutskottet

Skatteutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1981/82:2243 av Elver Jonsson (fp) och Kerstin Sandborg (fp), såvitt avser yrkande 1.

I motionen yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförs om målet för alkoholpolitiken. Motionärerna anför i denna del bl. a. att en preciserad målsättning för hur snabbt alkoholkonsumtionen skall sjunka är nödvändig för att alkoholpolitiken skall kunna fungera i ett mer långsiktigt perspektiv. En sådan målsättning kan inte bara gälla den registrerade försäljningen av alkohol utan måste avse den verkliga totalkonsumtionen. Då denna inte kan beräknas exakt får det accepteras att målformuleringen innehåller en ungefärlig konsumtionssiffra. Motionärerna har stannat för att som målsättning föreslå att den verkliga totalkonsumtionen av alkohol skall minskas med en tredjedel på ett årtionde, vilket innebär en årlig minskning med ca 4 % under perioden 1982—1992.

Utskottet

Skatteutskottet behandlade i sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1975/76:64 frågan om alkoholpolitikens fortsatta inriktning. Utskottet uttalade därvid bl. a. (s. 4) att det enligt utskottets uppfattning var av stort värde att alkoholfrågorna i fortsättningen infogades i sitt sammanhang och att ett klart mål uppställdes för en flerårig insats syftande till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och till att komma till rätta med alkoholmissbruket.

I proposition 1976/77:108 om alkoholpolitiken gav emellertid dåvarande socialministern uttryck åt tveksamhet vad gällde de praktiska möjligheterna att uppställa ett preciserat mål för sänkningen av alkoholkonsumtionen. Han anförde följande (s. 16).

Jag lägger här fram förslag till åtgärder som syftar till en sådan begränsning av den totala alkoholkonsumtionen som kan bidra till att alkoholmissbruket trängs tillbaka och alkoholskadorna därmed motverkas. Insatser av detta slag kan dock få genomslagskraft först på något längre sikt. Det bör vidare understrykas att en utveckling i den riktning som jag förordar tillfälligt kan avbrytas, varvid nya åtgärder får prövas. Mot denna bakgrund har jag funnit att någon i fråga om mängd och tid bestämd plan för en sänkning av alkoholkonsumtionen inte är möjlig.

I flera motioner föreslogs dock att man skulle upprätta tidsplaner med begränsningsmål för den totala alkoholförbrukningen. Socialutskottet,

som avgav yttrande till skatteutskottet över bl. a. nämnda motioner, erinrade om uttalandet i propositionen om att någon i mängd och tid bestämd plan för en sänkning av alkoholkonsumtionen inte var möjlig. Socialutskottet förklarade sig dela denna uppfattning. Vidare uttalade utskottet att det är en mycket komplicerad process att ändra ett invariant dryckesmönster och att man endast genom en långsam och kanske tidvis ojämn utveckling torde kunna få till stånd en mera påtaglig sänkning av konsumtionen (SoU 1976/77:4 y s. 4).

När frågan härefter behandlades i skatteutskottet konstaterade detta att socialministern i propositionen anslutit sig till den av skatteutskottet tidigare uttalade målsättningen men inte ansett det möjligt att genomföra en i fråga om tid och mängd bestämd plan för en sänkning av alkoholkonsumtionen. Beträffande motionsyrkandena anförde skatteutskottet följande (SkU 1976/77:40 s. 74).

Enligt utskottets bedömning föreligger det inte någon motsättning mellan den av utskottet formulerade och av såväl socialministern som vissa motionärer godtagna målsättningen för alkoholpolitiken och de övriga yrkandena i frågan, mer än vad gäller kraven på preciserade delmål för sänkning av alkoholkonsumtionen. För att kunna sänka den totala alkoholkonsumtionen torde fordras samordning av flera olika insatser. Utskottet vill här peka på behovet av information, på utnyttjandet av prissättningsinstrumentet och på en övervakning av hur konsumtionen av drycker med olika alkoholhalt inbördes kan styras. Det är inte utskottets uppgift att närmare precisera behövliga insatser för att under en följd av år begränsa den totala alkoholkonsumtionen, utan utskottet utgår ifrån att detta blir en uppgift för socialstyrelsen. Utskottet finner alltså inte skäl ändra sin tidigare uttalade målsättning och avstyrker de här behandlade motionsyrkandena i den mån de inte är tillgodosedda genom vad utskottet anfört.

Riksdagen anslöt sig till skatteutskottets förslag.

Beslutet innebar, såvitt nu är i fråga, ett klart ställningstagande för en långsiktig alkoholpolitik som syftar till att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och till att komma till rätta med alkoholmissbruket (jfr prop. 1981/82:143 s. 7). Med hänsyn till skatteutskottets ovan återgivna uttalande måste beslutet emellertid även ses som en bekräftelse på det principiella önskemålet om ett klart mål för en flerårig insats i syfte att begränsa alkoholkonsumtionen.

Socialutskottet kan för sin del se vissa fördelar med att i likhet med vad som föreslås i den nu aktuella motionen uppställa en tämligen preciserad målsättning för en minskning av alkoholkonsumtionen. Det skulle t. ex. innebära en klar markering av att konsumtionsminskningen inte endast skall ses som ett allmänt önskemål från statsmakternas sida utan som en bestämd viljeinriktning. Den psykologiska betydelsen härav bör inte underskattas. En målsättning av detta slag skulle dock ställa ökade krav på en sammanhållen planering och uppföljning av alkoholpolitiken.

Att man med vissa tidsintervall tvingas stanna upp och undersöka effek-

ten av vidtagna alkoholpolitiska åtgärder kan också vara positivt. En sådan regelbunden omprövning är ägnad att leda till en mera kritisk granskning av den politik som förts och en mera förutsättningslös diskussion av de fortsatta åtgärderna.

I motionen framhålls vidare att den åsyftade minskningen måste gälla den verkliga totalkonsumtionen och inte endast den registrerade försäljningen. Utskottet vill understryka det nu sagda. Härav följer att en uppföljning av den beslutade målsättningen också måste spegla förändringarna i den verkliga totalkonsumtionen.

Som framgår redan av motionen är emellertid möjligheterna att mäta den verkliga totalkonsumtionen minst sagt bristfälliga. Det räcker härvidlag att peka på svårigheterna att få en uppfattning om hembrännings omfattning. Att bestämma totalkonsumtionens storlek måste således i stor utsträckning bli fråga om uppskattningar där olika uppfattningar kan göra sig gällande. Än större blir osäkerheten om det gäller att avgöra om det skett mindre förändringar i totalkonsumtionen.

Utskottet vill i det sammanhanget framhålla vikten av att det utvecklas bättre metoder för studier av totalkonsumtionen och förändringar däri. Riksdagen måste få ett bättre underlag för sina allmänna alkoholpolitiska ställningstaganden.

I avvaktan på utveckling av bättre metoder för att studera och följa totalkonsumtionen vill socialutskottet ifrågasätta om det är meningsfullt att redan nu uppställa en så preciserad målsättning för en konsumtionsminskning som motionärerna föreslår. Detta hindrar inte att man bör sträva mot en avsevärd konsumtionsminskning under den närmaste tioårsperioden. Det innebär främst att behovet av alkoholpolitiska åtgärder får bedömas med hänsyn härtill och att man vid periodens slut bör försöka genomföra någon form av analys av de förändringar som skett. Man bör däremot enligt socialutskottets uppfattning inte redan nu binda sig för en preciserad siffra. En första förutsättning för att bestämma en till tid och mängd preciserad målsättning för minskning av alkoholkonsumtionen bör således vara att man kan fastställa och löpande följa även mindre förändringar i konsumtionsnivå och konsumtionsmönster. Med hänsyn härtill bör motionsyrkandet inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 april 1982

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Karl Leuchovius (m), Rune Gustavsson (c), Evert Svensson (s), Märten Werner (m), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Gunhild Bolander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s) och Georg Karlsson (s).

